

Vsako telo deluje. A delovanje je raznotero: telesa se gibljejo sem in tje, snujejo in preminjajo, družijo in razdružujejo, nove oblike prihajajo na dan in stare se izgublajo. Preminjajo se ali tako, da se prevrže podstat v drugo podstat, torej stvar v drugo stvar, vino v kis; ali pa tako, da se spremeni samo zunanja oblika, n. pr. vino se vlije iz steklenice v skledo ali na tla ali se pobarva s kako barvo. Tu ostane stvar ista, le zunanja oblika se spremeni. Prvo premembo imenujemo bistveno, drugo nebistveno.

Oči nam kažejo, kako se telesa premikajo ali gibljejo iz kraja v kraj. Kažejo nam pa čutila, da se telesa gibljejo tudi sama v sebi. Vsaka notranja prememba je gibanje. Ako rastlina raste, ako se železo ogreva, ako se led taja, — kaj je to drugega kakor notranje gibanje! To gibanje pa ni gibanje v prostoru, kakor bi se telo ali delec telesa samo premikal sem ali tje, marveč stvar sama v sebi se preminja in predrugačuje. Dandanašnji fiziki in kemiki nečejo sicer priznati, da bi bilo kako gibanje še drugačno kakor prostorno. Pravijo, da tisto notranje preminjanje ni nič drugega kakor prostorno gibanje najmanjših delcev. Ti delci se sedaj sučejo ali vrté, potem nihajo po dolgem, nato počez — — — tako, da so vse premembe golo krajevno gibanje. Toda, čeprav se notranji delci tako gibljejo, vendar nam to ne pojasnjuje še dovolj bistvene premembe. Zakaj bi se ti delci gibali drugače, ako bi se tudi sami kolikor toliko ne spremenili? N. pr. železna obla teče po gladkih tleh popolnoma enakomerno in naravnost. Ako pa oblo nekoliko prekujem, da je ploščnata ali oglata, tedaj ne teče več enakomerno, ampak poskakuje, ako jo zaženem po tleh. Potemtakem se brez dvoma tudi stvari preminjajo bistveno ali same v sebi in ne samo s tem, da se v prostoru drugače gibljejo.

Da se giblje kako telo, ki se poprej ni gibalo, treba, da je premakne ali gane kako drugo telo, ki se že giblje. Jednako je pri vsaki premembi. Nobenega gibanja in nikake premembe ni brez vzroka.

Kadar se spremeni telo bistveno, tedaj je izginil prejšnji lik in došel je novi. Tega pa ni tako misliti, kakor bi liki pohajali sem ali tje in se sklenili sedaj s to, sedaj z ono stvarjo, marveč liki sami so med seboj sklenjeni nerazdružljivo, liki se prelivajo in prehajajo drug v drugega po stalnih zakonih, ali — da rečemo drugače: tvar je premenljiva in se prenavlja in prenareja po raznih oblikah kakor ista yoda, ki teče po različnih strugah.

Čudovito modro je to uravnano v prirodi. Tudi tukaj se kaže največja jednota — tvar — v največjih razlikah ali raznih oblikah. Oblike res delajo razlike, a tudi jednoto, zakaj vsaka stvar je jednota po svoji obliki ali po liku. In tudi liki med seboj so prekrasna jednota, zakaj, četudi se zdé našim čutom različni, čeprav ustvarjajo razna bistva, vendar so vse skupaj kakor jedna velikanska oblika, v kateri so manjši liki le delci. Ti so med seboj sklenjeni, da se pretvarja drug v drugega, kakor valovi pljuskajo sem in tje in se pretvarjajo v čarobne in med sabo tako različne oblike, da si niti dve nista popolnoma jednaki — dejal bi — v celem vesoljstvu. Ta mnogovrstnost oblik je v nekem pomenu neskončna.

Naravoslovje govori o snovi ali tvarini in p a sili.¹⁾ A tvarina ni isto kakor naša tvar, in tudi sile in moči niso prav isto kakor naš lik. Naravoslovje rabi po pravici za svoje namene te pojme in besede, ker ono razkazuje zunanje pojave, modroslovec pa kaže in loči bistvene in poslednje dele. (Dalje.)

¹⁾ Nemški: „Stoff“ in „Kraft“.

Moja soba.

Ni velik prostor v moji sobi,
Dve okni kažeta mi dan.
In vendar nisem nikdar tožil
O njé puščobi in tesnôbi,
Odkar sem v nji izvolil stan.

Družica verna mi je knjiga,
Zabava v kletki drôben ptič,
Misleči duh mi je tovariš,
Ki luč nauka mi prižiga:
Na sôlzni zemlji vse je nič.

Mirnó mi dan za dnem poteka,
Velí mi spát, velí mi vstát.
In jaz, čemú bi sobo tožil,
Saj čaka vsakega človeka
Še vse tesnéji dom enkrát.

Anton Medved,